

Europejskie i kanadyjskie grupy obywatelskie wzywają do odrzucenia umowy CETA

Listopad 2016

My, niżej podpisane organizacje obywatelskie z Kanady i Europy, niniejszym wyrażamy naszą głęboką troskę w związku z Kompleksową Umową Gospodarczo-Handlową (ang. *Comprehensive Economic and Trade Agreement, CETA*) pomiędzy UE a Kanadą. Podczas długotrwałego procesu negocjacji oraz kontroli prawnej, wielokrotnie wskazywaliśmy na poważne problemy z tekstem umowy CETA. Dostarczyliśmy konkretnych sugestii, mogących zapoczątkować przesunięcie w stronę bardziej przejrzystej i demokratycznej polityki handlowej, chroniącej środowisko oraz fundamentalne prawa ludzi. Nasze uwagi nie zostały jednak uwzględnione w tekście umowy CETA podpisanej w październiku 2016. Z tego powodu wyraźnie opowiadamy się przeciwko ratyfikacji umowy.

Nasze wątpliwości podzielane są przez rosnące grono obywateli po obu stronach Atlantyku. Rekordowe 3,5 mln. ludzi z całej Europy podpisało petycję przeciw CETA oraz jej bliźniaczej umowie, Transatlantycznemu Partnerstwu w dziedzinie Handlu i Inwestycji (*Transatlantic Trade and Investment Partnership, TTIP*) pomiędzy UE a Stanami Zjednoczonymi¹. Ponad 2100 lokalnych i regionalnych samorządów zadeklarowało ich terytoria strefami wolnymi od CETA i TTIP². Zgodność umowy CETA z konstytucją została zakwestionowana w Niemczech³ i Kanadzie⁴, zaś legalność przywilejów dla zagranicznych inwestorów zawartych w umowie CETA prawdopodobnie będzie przedmiotem decyzji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁵.

Po obu stronach Atlantyku rolnicy, związki zawodowe, grupy związane ze zdrowiem publicznym, prawami konsumentów, środowiskiem oraz prawami cyfrowymi, inne organizacje pozarządowe, jak również małe i średnie przedsiębiorstwa (SME) odrzuciły porozumienie CETA⁶. W październiku 2016 roku, zgłoszone przez cztery regionalne rządy w Belgii obawy przed negatywnymi skutkami porozumienia CETA i, w szczególności, systemu sądów ds. inwestycji (ICS), prawie powstrzymała federalny rząd Belgii przed podpisaniem umowy.

Pomimo kontrowersji, rząd kanadyjski oraz organy UE starają się przyspieszyć ratyfikację umowy CETA. W Kanadzie prawo, dzięki któremu porozumienie wejdzie w życie, zostało już wprowadzone bez zostawienia czasu na jakiegokolwiek konsultacje publiczne ostatecznego porozumienia. Parlament Europejski również wydaje się zdeterminowany by skrócić proces wewnętrznych konsultacji, a zatem ograniczyć debatę nad ratyfikacją 1600-stronicowego tekstu

umowy CETA. Następnie znaczna część umowy ma tymczasowo wejść w życie – na długo zanim parlamenty 28 państw członkowskich będą miały szansę wyrazić swe zdanie.

Aby zebrać poparcie dla umowy CETA oraz złagodzić obawy, do tekstu dołączono w ostatnich miesiącach liczne deklaracje. Lecz ani jedno słowo w tekście CETA nie zostało zmienione od czasu opublikowania finalnej wersji umowy na początku 2016 roku. A towarzyszące mu oświadczenia, wliczając w to europejsko-kanadyjski „Wspólny Instrument Interpretacyjny”, w żaden sposób nie rozwiązują problemów tworzonych przez problematyczny tekst CETA, co zademonstrowali eksperci.⁷

Chcielibyśmy zaznaczyć naszych kilka fundamentalnych obaw związanych z porozumieniem w treści, w jakiej zostało podpisane:

- **CETA umożliwiłaby tysiącom korporacji pozywanie rządów** w związku z prawie uzasadnionymi i niedyskryminującymi środkami ochrony planety i ludzi. Nic w treści porozumienia ani w towarzyszących mu deklaracjach nie powstrzyma korporacji przed używaniem przyznanych inwestorom przez umowę CETA praw do zastraszania decydentów tak, by unikali rozwiązań służących interesowi publicznemu, na przykład walki ze zmianami klimatycznymi. CETA otwiera nawet drogę do „rekompensowania” korporacjom niezrealizowanych przyszłych zysków kiedy zmiana polityki wpływa na ich inwestycję. Zamiast „radykałnie” zmieniać proces rozstrzygania sporów między inwestorami a państwami, CETA rozszerzyłaby go i umocniła.⁸
- Wprowadzany przez umowę CETA System Sądów ds. Inwestycji (ICS) zapewniłby inwestorom **wysoce egzekwowalne prawa – ale żadnych związanych z nimi obowiązków**. Nie umożliwiłaby obywatelom, społecznościom czy związkom zawodowym złożenia skargi gdy korporacja narusza zasady ochrony środowiska, pracy, zdrowia, bezpieczeństwa lub inne. Może być niekompatybilny z prawem unijnym, ponieważ wprowadza **równoległy system prawny**, umożliwiając inwestorom obchodzenie istniejących sądów. ICS ma charakter dyskryminacyjny, ponieważ **nadaje zagranicznym inwestorom prawa, które nie są dostępne dla obywateli czy inwestorów krajowych**.⁹
- W jaskrawym kontraście wobec praw nadanych korporacjom, **postanowień umowy CETA dotyczących praw pracowniczych oraz zrównoważonego wzrostu nie da się sprawnie egzekwować** poprzez sankcje. Pozostają pustymi deklaracjami, nie mogącymi przeciwdziałać wynikającym z pozostałych rozdziałów umowy zagrożeniom dla praw pracowniczych, ochrony środowiska oraz środków łagodzenia zmian klimatycznych.¹⁰

- CETA **poważnie ograniczyłaby zdolność rządów do tworzenia, rozwijania i regulowania usług publicznych i cofania nieudanych inicjatyw liberalizacyjnych oraz prywatyzacyjnych**. CETA byłaby pierwszym porozumieniem UE, które liberalizację usług czyni zasadą, zaś regulacje w interesie publicznym – wyjątkiem. To utrudniłoby ludziom dostęp do usług wysokiej jakości takich jak woda, transport, opieka społeczna i zdrowotna, zagraża również próbom zapewnienia usług publicznych zgodnych z celami interesu publicznego.¹¹
- Niezależne badanie ekonomicznego efektu umowy CETA przewiduje **utratę miejsc pracy** zarówno w Kanadzie, jak i Europie, **wolniejszy niż bez umowy wzrost gospodarczy**, zaś raczej niewielkie zyski powędrują w zdecydowanej większości do posiadaczy kapitału, a nie pracowników. W rezultacie, **nierówności społeczne mają być wyższe** przy porozumieniu CETA niż bez niego.¹²
- CETA uczyniłaby Kanadę i Unię Europejską bardziej podatnymi na kryzysy gospodarcze poprzez dalszą liberalizację rynków finansowych i ograniczenia dla reform mających pozbyć się kluczowych przyczyn finansowej niestabilności oraz zapewniających lepszą ochronę konsumentów oraz gospodarki jako całości.¹³
- CETA spowodowałaby **wzrost cen leków na receptę w Kanadzie** co najmniej o 850 mln. Can\$ (583 mln. EUR). **Negatywnie wpłynęłaby na prawa podstawowe**, takie jak prawo do prywatności i ochrony danych, ograniczyłaby też zdolność Kanady i UE do powstrzymywania przesadnych praw własności intelektualnej (IPR), które **ograniczają dostęp do wiedzy oraz innowacji**. Niektóre zapisy umowy CETA dotyczące IPR mocno przypominają tekst porozumienia ACTA (Anti-Counterfeit Trade Agreement, pol. Umowa handlowa dotycząca zwalczania obrotu towarami podrabianymi), które zostało odrzucone przez Parlament Europejski w 2012 roku.¹⁴
- Zasady umowy CETA w kwestii współpracy regulacyjnej i regulacji krajowej nałożyłyby dodatkowe ciężary na regulatorów oraz wzmocniłyby rolę korporacyjnych lobbystów w procesie podejmowania decyzji politycznych, podminowując możliwość tworzenia jakże potrzebnej polityki nastawionej na interes społeczny.¹⁵
- Po obu stronach Atlantyku CETA naraziłaby rolników na konieczność silniejszej konkurencji, odbierając im możliwość zarobku, jednak niewiele dając konsumentom; zwiększyłaby korporacyjną kontrolę nad ziarnami; utrudniałaby politykę kupowania od lokalnych producentów; zagroziłaby też wysokim standardom w produkcji i przetwórstwie

spożywczym, podkopując działania wspierające zrównoważone rolnictwo.¹⁶

- Środki ostrożności mające na celu ochronę środowiska, konsumentów oraz zdrowia publicznego mogłyby dzięki umowie CETA zostać podważone na podstawie twierdzeń, że są zbyt uciążliwe, „nieoparte na nauce” lub że stanowią zakamuflowane bariery handlowe. Nic w treści umowy CETA ani towarzyszących jej deklaracji w praktyce nie chroni roli zasady ostrożności w europejskiej polityce regulacyjnej, niektóre zaś sekcje wręcz odnoszą się do sprzecznych z nią zasad.¹⁷

CETA stanowi rezultat przeważnie tajnego procesu negocyjnego pomiędzy poprzednim rządem Kanady a poprzednią Komisją Europejską. Ostateczna treść umowy CETA oraz towarzyszących jej deklaracji ignorują prawie wszystkie z rozsądnych i bardzo konkretnych poprawek zaproponowanych przez społeczeństwo obywatelskie¹⁸ by zwrócić uwagę na mankamenty tego dokumentu. Niedawne próby ponownego otwarcia negocjacji, podjęte przez rząd Regionu Walońskiego w Belgii, zostały zablokowane. Teraz możliwe jest już tylko głosowanie nad całkowitym przyjęciem lub odrzuceniem liczącej 1600 stron umowy.

Wzywamy:

- Parlament Europejski, Parlament Kanady, jak również parlamenty narodowe i regionalne, które mogą decydować o ratyfikacji, by broniły praw oraz interesów reprezentowanych przez siebie ludzi przed zagrożeniami ze strony umowy CETA, głosując przeciwko ratyfikacji tego porozumienia;
- liczne samorzady władze miejskie, regionalne i wojewódzkie, które zgłaszały wątpliwości w związku z umową CETA, by wyrażały swój głos procesie ratyfikacyjnym;
- wszystkie strony do rozpoczęcia wnikliwych, demokratycznych, otwartych na głos społeczeństwa obywatelskiego konsultacji na temat fundamentów nowej, uczciwej i zrównoważonej strategii handlowej.

W obecnej postaci CETA nie jest postępową umową handlową. Błędem byłoby przyjęcie jej wraz ze wszystkimi niepokojącymi postanowieniami jako modelu dla przyszłych porozumień. CETA jest uwstecznioną i jeszcze bardziej uciążliwą wersją starej strategii wolnego handlu zaprojektowanej pod największe międzynarodowe korporacje świata przez nie same. Potrzebujemy zmiany paradygmatu w stronę przejrzystej i jednoczącej polityki handlowej bazującej na potrzebach ludzi oraz planety. Ratyfikacja umowy CETA oddali nas o wiele kroków od tej potrzebnej zmiany.

- 1 [Interaktywna mapa europejskiej inicjatywy przeciw umowom TTIP i CETA](#)
- 2 [TTIP and CETA free zones in Europe](#)
- 3 [Information on the constitutional challenge against CETA at Germany's constitutional court](#)
- 4 [Constitutional challenge against CETA at the Federal Court of Canada](#)
- 5 Zobacz np. : [Investment Court System in CETA to be judged by the ECJ](#)
- 6 Zobacz np. : [Civil society groups call on European governments to reject the CETA agreement; Joint Canadian Trade Union statement on CETA; Small and medium-sized enterprise from across Europe call on European governments to reject the CETA agreement](#)
- 7 Zobacz np. : [The Great CETA swindle; The EU-Canada Joint Interpretive Declaration/Instrument on the CETA; CETA to be signed unchanged, but less likely to be ratified after Wallonian resistance](#)
- 8 Zob. np.: [CETA – Trading away democracy](#)
- 9 Zob. np. : [The Zombie ISDS. Rebranded as ICS, rights for corporations to sue states refuse to die](#)
- 1 0 Zob. np.: “Labour rights”, w: [Making sense of CETA](#)
- 1 1 Zob. np.: [CETA and Public Services](#)
- 1 2 [CETA without blinders: how cutting ‘trade costs and more’ will cause unemployment, inequality and welfare losses](#)
- 1 3 Zob. np.: “The financial services chapter: Inflating bank profits at the expense of citizens”, w: [Making sense of CETA](#)
- 1 4 Zob. np.: [ACTA-CETA similarities](#); Trade and Privacy: [Complicated bedfellows? How to achieve data protection-proof free trade agreements?](#); oraz “Patents, copyright and innovation” i “Canada-specific concerns”, w: [Making sense of CETA](#)
- 1 5 Zob. np.: “Limiting how and what government regulates” and “More cooperation for less regulation”, w: [Making sense of CETA](#); oraz [list CIEL do Ministra-Prezydenta Magrette](#)
- 1 6 Zob. np.: “CETA’s threat to agricultural markets and food quality”, w: [Making sense of CETA](#)
- 1 7 [CETA, TTIP, UE i zasada ostrożności](#)
- 1 8 Aby znaleźć przykłady konkretnych poprawek zaproponowanych przez związki zawodowe i organizacje ekologiczne, zobacz: [Protocol on Dispute Settlement and Institutional Mechanisms for the trade and sustainable development and trade and labour provisions; Understanding on the Provision of Public Services and Procurement; Protocol on Investment Protection; Understanding on the Precautionary Principle; BUND proposals for amendments on public services, the precautionary principle and the promotion of renewable energy](#)